

جمعية القانون في خدمة الشيخوخة

Law in the Service of the Elderly

הדו"ח השנתי העשירי

דוח פעילות בשנת 2011

תוכן ענינים

רקע כללי

מייסדים, חברים, וועדות

- המייסדים
- חברי הוועד המנהל
- חברי ועדת ביקורת
- חברי הוועדה המשפטית
- יועצת משפטית
- מתנדבים
- דו"ח הצטרפות חברים

דו"ח פעילות:

- פעילות ציבורית/חינוכית: ימי עיון, הרצאות, פרסום בכלי התקשורת, וכו'
- פרויקטים נוספים
- טיפול בפניות.
- פעילות משפטית

רקע כללי

מטרות העמותה

- קידום זכויות ומעמד הזקנים בישראל.
- חינוך והקניית מידע אודות זכויות הזקנים בישראל.
- הענקת ייעוץ וייצוג משפטי לזקנים בישראל באמצעות עורכי דין מוסמכים.
- שינוי ויצירת חקיקה ישראלית בתחום זכויות הזקנים.
- הקמת מאגר מידע ממוחשב בתחום הזקנה והמשפט.
- שיתוף פעולה ומעורבות בארגונים ומוסדות המשפיעים על זכויות זקנים בארץ ובעולם.

למה הוקמה העמותה?

אוכלוסיית מדינת ישראל מזדקנת: שיעור הילודה מצטמצם, תוחלת החיים עולה, וקבוצת הזקנים מעל גיל 75 היא קבוצת הגיל הגדלה בקצב המהיר ביותר בחברה הישראלית. בעוד שנים לא רבות, אחד מכל 7 ישראלים יהיה מעל גיל 65.

למרות קיומם של ארגונים שונים המייצגים את האינטרסים של האוכלוסייה הזקנה בישראל, כדוגמת הסתדרות הגמלאים או עמותות מקומיות שונות לזקנים, אין עדיין בישראל ארגון לא-ממשלתי ארצי המתמקד בקידום זכויות הזקנים בישראל תוך שימוש בכלים משפטיים. אין ארגון ארצי בעל מומחיות משפטית, (כדוגמת האגודה לזכויות האזרח בישראל), שהאסטרטגיה שלו הינה קידום מעמד הזקנים בישראל באמצעות הענקת מידע, ייעוץ ונהול מאבקים משפטיים עקרוניים, הן בתחום החקיקה והן בתחום הפסיקה. על מנת למלא את החלל החברתי הנ"ל בישראל, הוקמה עמותת "המשפט בשירות הזקנה".

מייסדים, חברים, וועדות

א. המייסדים:

החברים המייסדים בעמותה היו (לפי סדר א' ב'): עו"ס חיה אידלמן; עו"ד נטע ארז; עו"ד ד"ר ישראל דורון; עו"ס אילת שחם- הרמן; פרופ' משה כהן; ד"ר אילן סבן; עו"ד אדם פיש;

חברי הוועד המנהל:

באסיפה הכללית השמינית של העמותה נבחרו עו"ד נטע ארז, עו"ד ד"ר ישראל דורון, עו"ס אילת שחם- הרמן, מר בני זוסמן, ד"ר מרואן חכים, פרופ' משה פיביך ועו"ד יעל פנקס, להמשיך ולשמש כחברי ועד המנהל. חברי הוועד המנהל נפגשו באופן רציף ככלל אחד לחודש או חודשיים לפי הצורך. הוועד המנהל פיקח באופן סדיר על ענייני הניהול השוטף של העמותה וקבע את יעדי העמותה ואופן המשך פעילותה.

חברי ועדת ביקורת:

באסיפה הכללית השמינית של העמותה נבחרו עו"ס חיה אידלמן; עו"ד רון ברנט (כיהן עד מאי 2011)

חברי הוועדה המשפטית

באסיפה הכללית השמינית של העמותה נבחרו פרופ' משה כהן, עו"ד אדם פיש, וד"ר אילן סבן לשמש כחברי הוועדה המשפטית של העמותה.

יעצת משפטית

כרמית שי- במסגרת תפקידה היועמ"ש אחראית לטפל בפניות המגיעות אל העמותה, לפעול במישור המשפטי והציבורי, להעביר הרצאות בנושאים שונים של משפט זקנה ולנהל את עניינה השוטפים של העמותה

עוזרת אדמיניסטרטיבית

גב' זהבית קורבר- אחראית על עדכונים באתר האינטרנט, פייסבוק, תשלומים, סיוע בהגשת תמיכות, טיפול בפניות.

מתנדבים

העמותה משלבת מתנדבים בפרויקטים השונים, כ"א במשך 4-8 שעות בשבוע. ואלה המתנדבים הפעילים: גב' יערה שטולברג סטודנטית לתואר שני בגרונטולוגיה, גב' ליטל סגל סטודנטית למשפטים מהמרכז האקדמי כרמל, גב' איילת רוזנטל סטודנטית למשפטים מכללת נתניה, גב' לי-אור פיין סטודנטית למשפטים מאוניברסיטת חיפה.

דו"ח הצטרפות חברים

מאז שהעמותה הוקמה הצטרפו לשורותיה עשרות חברים. עיקר המצטרפים הינם אנשים אשר קיבלו סיוע מאת העמותה או שהשתתפו באחד מהאירועים שאותם יזמה העמותה. בסה"כ נכון להיום מספר חברי העמותה הרשומים בפנקס החברים הינו 32.

דו"ח פעילות:

פעילות ציבורית/חינוכית:

הרצאות וימי עיון

העמותה העבירה 43 הרצאות והשתלמויות שונות בפני זקנים ובני משפחתם, אנשי מקצוע וסטודנטים בנושאים כגון: תכנון משפטי בזיקנה, מניעת התעללות בזקנים, אפוטרופסות, צוואות וירושות, הפלייה על רקע גיל, צוואות וירושות וחוק החול הנוטה למות. בהרצאות השונות השתתפו כ- 2,000 זקנים, בני משפחה ואנשי מקצוע. בנוסף העמותה יזמה ו/ או הוזמנה להשתתף בהרצאות בכנסים וימי עיון מקומיים וארציים.

פרסומים

גם בשנת 2011 העמותה המשיכה להפיץ, 4 פעמים בשנה, את הידיעון המשפטי "זיקנה תקדימית" - מידע עדכני על הפסיקה והחקיקה בתחום הזיקנה למאות מכותבים אנשי מקצוע וזקנים.

גם בשנת 2011 העמותה הפיקה והפיצה דפי עובדות תקופתיים וניירות עמדה – לועדות שונות, זקנים, אנשי מקצוע, חברי כנסת וארגוני זכויות אחרים. בנוסף כל הפרסומים נמצאים באתר הבית של העמותה המתעדכן באופן שוטף. פרסומים בתקשורת- בשנת 2011 דווח על העמותה ופעילותה, לרבות הופעה של יו"ר העמותה והיועצת המשפטית בכתבות בעיתונות הכתובה באינטרנט, בתוכניות רדיו וטלוויזיה. העמותה מעדכנת פעילותה באופן שוטף גם באמצעות ממשק הפייסבוק.

פרויקטים נוספים

פרויקטים ממשיכים משנים קודמות ופרויקטים חדשים:

- פרויקט **סיוע במיצי זכויות לניצולי שואה**- העמותה קיבלה מענק מטעם החברה לאיתור והשבת נכסי נספי השואה בע"מ, לפרויקט שמטרתו הגברת המידע וסיוע לניצולי שואה במיצי זכויותיהם. במסגרת הפרויקט העמותה, בהובלתה של **עו"ס מאיה פרנקל יוסף**- רכזת הפרויקט, הכינה והעלתה לאוויר מודל ייחודי ממוחשב למיצי זכויות לניצולי שואה. המודל הממוחשב עלה לאתר העמותה בערב יום הזיכרון לשואה ולגבורה תשע"ב אפריל 2012.
- **פוסטר זכויות**- גם במהלך 2011 העמותה הפיצה את הפוסטרים בקרב הציבור הרחב.
- במהלך שנת 2011 יצאה לאור **סדרת מדריכי הזכויות החדשה "במבט לפנים: סדרת חוברות מידע ותכנון משפטי בזיקנה"** במסגרת הסדרה יצאה מהדורה מחודשת של 6 חוברות בנושאים הבאים: תכנון משפטי כללי, תכנון משפטי רפואי, מניעת התעללות הזנחה וניצול כלכלי, זכויות דיירים בבתי אבות, זכויות עובדים מבוגרים, זכויות אסירים זקנים.
- פרויקט **יעד רננה**- בזכות מענק מעיזבון גב' רננה בלכר ז"ל, העמותה ממשיכה בפרויקט להגברת המודעות להתעללות וניצול כלכלי של זקנים. במסגרת הפרויקט העמותה פועלת למשך הפצת החוברת 10 שאלות ותשובות בנוגע להתעללות הזנחה וניצול כלכלי; לטיפול בפניות המגיעות בנושאים אלו; העברת הרצאות בנוגע לתכנון משפטי והיבטים חוקיים להגנה מפני התעללות הזנחה וניצול כלכלי.

- **עדכון אתר הזכויות של אש"ל- ג'וינט- הארגון המשיך לעדכן גם בשנת 2011 את מאגר הזכויות באתר האינטרנט של הג'וינט באופן שוטף בנוגע לשינויים בחקיקה ובנהלים בתחום הזיקנה.**
- **העמותה הצטרפה לקהילת הידע בזיקנה במיזם הזכויות האינטרנטי "כל זכות"- כל זכות** הינו מאגר ידע וזכויות שהינו תוצר של שיתוף פעולה של מיטב הארגונים והמומחים בתחום הזכויות בישראל שנרתמו יחדיו ליצירת אנציקלופדיה מקיפה, אמינה, עדכנית ונגישה באינטרנט של זכויות תושבי ישראל בכל תחומי החיים. המערכת מיועדת לשרת את כלל ציבור משתמשי האינטרנט בישראל אך עם מיקוד על מנגישי הזכויות: עובדי ומתנדבי המגזר השלישי ועובדי הממשל הבאים במגע עם צרכני הזכויות. העמותה ממשיכה -כארגון המתמחה בזכויות זקנים ויחד עם ארגונים מומחים אחרים- לכתובה ועריכת הפרק העוסק בזכויות הקשורות בזיקנה.
- **העמותה מונתה כחברה בועדת ההיגוי בנושא נהגים זקנים ברשות הלאומית לבטיחות בדרכים-** מטרת הועדה היא לבחון את נושא נהיגת זקנים ולגבש המלצות להגברת הבטיחות בדרכים בקרב נהגים זקנים. המלצות הועדה יוגשו לשר התחבורה. העמותה רואה חשיבות גדולה בהשתתפותה בועדה וזאת לשם שמירת זכויותיהם החוקתיות לחופש התנועה וכבוד האדם של נהגים זקנים ולשם הבטחה כי הגבלה חוקית על נהיגה תהיה בגלל כישורי נהיגה ולא בשל גיל כרונולוגי בלבד, גם בשנת 2011 העמותה לקחה חלק בדיוני הועדה ובהצעות לתוספת לחומרים כתובים שיצאו מטעם הועדה.
- **פעילות עבור תושבי חיפה-** העמותה מייעדת חלק מפעילותה לטובת תושבי חיפה לאור מיקומה החיפאי של העמותה. במסגרת פעילותה בחיפה העמותה העבירה 13 הרצאות לתושבי חיפה במסגרת כנסים והרצאות מוזמנות; טיפלה ב- 500 פניות מקרב תושבי חיפה; העמותה פועלת לקידום זכויות הזקנים ברמה המקומית תוך שת"פ עם שירותי הרווחה, המועצה להתנדבות בחיפה, חברות בפורום לקידום עבודה רב גילאית עם ארגונים אחרים. בנוסף העמותה מייצגת בעתירה לבג"צ בעניין עקרונות, למניעת אשפוז ממושך במוסד, אישה תושבת חיפה.
- **סדנה לתכנון משפטי רפואי והכנת ייפוי כוח לקבלת החלטות רפואיות עתידיות-** העמותה מפעילה סדנה מיוחדת לזקנים בקהילה ובמוסדות. כל סדנה מורכבת מ- 3 מפגשים אותם מעבירה גרונטולוגית סטודנטית לתואר שני בגרונטולוגיה על כלי תכנון בזיקנה. בסדנה מדברים על תכנון משפטי מוקדם ומשתמשים בכלי עזר כגון מקרים לדוגמה וסרטים. בשנת 2011 התקיימו 4 הרצאות וימשיכו עוד בשנת 2012.

- **פרויקט עו"ז** - פרויקט משותף יחד עם עמותת "והדרת" בתמיכת אליהו חברה לביטוח לעידוד עוצמה בזיקנה. במסגרת הפרויקט הופק דו"ח עו"ז מס' 1 שחקר את שילוב הזקנים כמשאב בתחום החינוך בישראל. נייר העמדה פורסם ונמצא באתר העמותה.
- **הצטרפות לפורום לעבודה רב גילאית** - הפורום הוקם על ידי מרכז "מהות", העמותה הצטרפה כחברה מובילה בפורום בו חברים ארגונים ומעסיקים במטרה לקדם שוק עבודה המעודד עבודה גם בגילאי הביניים ובגילים מבוגרים, ללא הפליה. בשלב זה העמותה השתתפה בקיום דיון בפורום אודות העלאת גיל הפרישה לנשים מ-62 ל-64 ובכתיבת נייר עמדה לועדה שמונתה על ידי שר האוצר בנושא זה.
- **עמותה קיימה השתלמות לעורכי דין, הראשונה מסוגה בישראל, "הזיקנה כמחייבת התמחות והערכות משפטית מיוחדת"**: בשלושת מפגשי ההשתלמות בחודש דצמבר נחשפו עורכי הדין ממחוז חיפה של לשכת עורכי הדין להרצאות בנושא היבטים אתיים בייצוג לקוחות זקנים, גישור בזיקנה, חוזים בבתי אבות וחוקים שונים להגנה מפני התעללות וניצול כלכלי. המשתתפים גילו עניין רב בתכנים ואנו מקווים לערוך השתלמויות נוספות במחוזות אחרים. בהזדמנות זו אנו מודים מקרב לב ללשכת עורכי הדין ועד מחוז חיפה ולמרצים הנכבדים שהשתתפו בהשתלמות: עו"ד מיטל סגל רייך, עו"ד אילן תמיר, עו"ד מיקי שינדלר, עו"ד סיון אפלבוים, עו"ד יעל פנקס ויו"ר העמותה ד"ר ישראל (איסי) דורון.

מכתבים וניירות עמדה מטעם העמותה

- **פניה לוועדה להסדרת פריון במשרד הבריאות** - הבעת עמדת העמותה לפיה אין להגביל בגיל את הזכות לטיפול פוריות ולאפשר לנשים מבוגרות להשתתף בטיפולים מסוג זה ללא הפליה.
- **פניה למשרד האפוטרופוס הכללי** - בעקבות פרסום המלצות בדוח מבקר המדינה העמותה פנתה בבקשה לקבל מידע אודות הצעדים בהם נקט האפוטרופוס הכללי להגברת הפיקוח וההכשרה של אפוטרופסים הממונים על ידי בתי המשפט.
- **פניה ליחידה להסכמים בינלאומיים במשרד המשפטים** - העמותה פנתה בבקשה למשרד המשפטים על מנת שימליץ על חתימת ישראל על אמנת האג להגנה על אנשים מבוגרים ומתן טיפול רפואי למי שאינו אזרח ישראלי בארץ ולאזרחי ישראל בחו"ל.
- **פניה לנציבות שוויון לאנשים עם מוגבלויות** - העמותה הגישה התייחסותה בעניין תזכיר חוק לתיקון חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות. העמותה מברכת על הכוונה לבטל את המושג פסול דין אך מציעה תיקון רחב יותר לצמצום הפגיעה באוטונומיה של מי שמוכרז כחסוי ותוך יצירת חלופות חוקיות תקפות לאפוטרופוסות לגוף ולרכוש.

- **זכויות לכל גיל- הזקנים במאבק לצדק חברתי**
העמותה הצטרפה לתנועת במאבק לצדק חברתי יחד כהמשך ישיר לפעילותה היומיומית כדי שהזקנים יהיו נוכחים פעילים במחאה הנוכחית. העמותה הפגינה יחד עם זקנים וארגוני זקנים אחרים והגישה את עמדתה לועדת טרכטברג ולועדת ספיבק.
- **העמותה השתתפה כחברה בשולחן העגול הלאומי לזכויות ניצולי השואה בישראל**
העמותה השתתפה בשולחן העגול השני לקידום זכויות ניצולי השואה בישראל מיסודה של הרשות לניצולי השואה. השולחן העגול הציג את התכנית להקמת מרכז מידע לניצולי שואה שיעניק מידע ופעיל מתנדבים למיציא זכויות ומתן תמיכה נפשית לניצולי השואה.
- **העמותה הגישה את עמדתה בנוגע לתפקיד פקידי הסעד בהליכי אפטרופוסות לוועדה לבחינת תסקירי אפטרופוסות שהוקמה במשרד הרווחה בעמדתה העמותה הדגישה את חשיבות השמירה על זכויות האדם הזקן בהליך אפטרופוסות לרבות הזמנתו לדין בבית המשפט ובחינת חלופות אחרות בטרם מינוי אפטרופוס לאדם. העמותה הדגישה את הצורך בהטמעת ההבנה שאפטרופוסות הינה פגיעה קשה באוטונומיה של האדם ועל יש להשתמש בכלי משפטי זה רק לאחר שמוצו כל האפשרויות האחרות וכברירה אחרונה. עוד המליצה העמותה שהגיעה העת לקיום רפורמה מקיפה בחוק הכשרות המשפטית והאפטרופוסות, בהגנה החוקית על זכויות מי שמעומד להיות מוכרז כחסוי והכנסת התכנון המשפטי ומסמכים משפטיים כגון ייפוי כוח כאלטרנטיבה חוקית לאפטרופוסות.**

טיפול בפניות

גם בשנת 2011 היה גידול בהיקף הפניות הישירות שנעשו לעמותה, וכמות הפניות הגיעה ל- 1000 פניות בשנה באמצעות קו הטלפון לשיחת חינם 1-800, מכתבים ופניות דרך ממשק האינטרנט בחודש.

הפניות עסקו בסוגיות המרכזיות בזיקנה: חוק האזרחים הותיקים הטבות והנחות מכוחו, קצבת זיקנה, גמלת סיעוד וזכויות אחרות מהמוסד לביטוח לאומי, הגנה מפני התעללות, תכנון משפטי בזיקנה- צוואות וירושות, ייפוי כוח רפואי וחוק החולה הנוטה למות, זכויות עובדים ופרישה. הפניות הגיעו מגורמים מגוונים: זקנים, בני משפחה המטפלים בזקנים, אנשי מקצוע (רופאים, אחיות, עובדות סוציאליות במוסדות ובהילה) וסטודנטים למשפטים ולעבודה סוציאלית. העמותה מעדכנת בטבלה ממוחשבת את כל הפניות שמגיעות ומסווגת אותן לפי מאפייני הפונה, נושא הפנייה והמענה שניתן.

פעילות משפטית

הגשת בקשה להתמנות כידיד בית משפט וכתובת סיכומים בתיק עע 14705-09-10

יוסף מוצפי נגד בנק לאומי לישראל בע"מ - העמותה הגישה בקשה לבית הדין הארצי לעבודה להצטרף כ"ידיד בית משפט" לערעור של עובד מבוגר נגד בנק לאומי בעניין "הסכם קשישים" שנחתם עימו. מדובר בהסכם הקובע תנאי העסקה פחותים לעובדים שהתקבלו לעבודה בבנק בגיל 55 ומעלה. במסגרת ההליך העמותה הגישה את סיכומיה המפרטים את אי חוקיות הסכם הקשישים וחשיבות מתן סעד הולם לעובדים בתביעות, כדי לעודד תביעות בגין הפליה מטעמי גיל.

ערעור בעניין עע 209/10 ליבי וינברגר עמותת המשפט בשירות הזיקנה ואחרים נגד אוניברסיטת בר אילן - במהלך חודש פברואר 2011 התקיים הערעור בבית הדין הארצי לעבודה כנגד כפיית פרישה של עובדת מנהלה באוניברסיטת בר אילן. בדיון העמותה חזרה על טיעוניה וטענה שהחובה לפרוש, בשונה מהבחירה לפרוש, הינה פגיעה בזכות החוקתית של העובדים לחופש עיסוק ולכבוד האדם. כידוע, הערעור הוגש לאחר שבית הדין האזורי לעבודה בת"א דחה את תביעת העמותה. כעת הערעור ממתין לפסק הדין ובמידה והערעור ידחה העמותה תשקול הגשת עתירה לבג"צ.

הגשת בקשה להתמנות כידיד בית משפט בכפיית פרישה על עובדת - העמותה ביקשה להצטרף כידיד בית משפט בעניין סע 2998-07-10 סוניה שוורץ נגד ארגון נכי נפגעי הנאצים וגרורותיהם. התובעת עותרת נגד פיטוריה מחמת גילה -67- וזאת למרות שהיא מעוניינת ובעלת כישורים להמשיך ולעבוד. העמותה ביקשה להצטרף להליך כדי להביע את עמדתה לפיה כפיית פרישה רק בשל גיל הינה הפליה הפוגעת בזכויות היסוד לשוויון ולחופש העיסוק.

עתירה לבג"צ 1192/12 בעניין פלונית נגד משרד הרווחה, משרד הבריאות

והקרן לטיפול בחסויים כנגד הוצאת פלונית בצו לפי חוק הגנה על חוסים למחלקה סוגרה לתשושי נפש בית אבות. פלונית המתקיימת בעלת הכנסה נמוכה אינה יכולה עוד לשלם עבור המטפלת הביתית הצמודה ועל כן רשויות הרווחה מבקשים להעבירה למסגרת מוסדית לצמיתות. העמותה מייצגת את עניינה של פלונית שהוא עקרוני וסיפור של רבים אחרים לפיהם המדינה מוכנה לממן "קוד" את עלות השהות בבית אבות על סך כ- 10,000 ₪ אך אינה מוכנה להשלים את הסכום החסר לפלונית כ- 3,400 ₪ כדי להמשיך ולהתגורר בביתה ולקבל טיפול ההולם את צרכיה.

עע"מ 4698/11 מדינת ישראל נגד מרכז משען ואחרים העמותה הגישה עמדתה בסיכומים במסגרת בקשה להתמנות "כידיד בית משפט" בערעור של המדינה על פסק דין של בית המשפט המחוזי שקבע כי תעריף האשפוז הסייעודי שנקבע במכרז אותו הוציא משרד האוצר ומשרד הבריאות אינו ריאלי ולכן המכרז בטל. העמותה, כמבטאת את קולם של הזקנים

جمعية القانون في خدمة الشيخوخة

Law in the Service of the Elderly

בישראל, מתנגדת למכרזים בהם יקבע תעריף אשפוז שאינו סביר וטענה שהנפגעים הישירים והעיקריים יהיו הזקנים הזקוקים לטיפול סיעודי.